

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
NEMZETKÖZI
GAZDASÁGFEJLESZTÉS**

Időszak:

2012.május

Dátum:

2012. június 14.

SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY

SZÁZADVÉG
GAZDASÁGKUTATÓ KFT.

STRATEGOPOLIS
KÖZMUNKAJÁRULÁS, TAPASZTALATOK ÉS STRATÉGIAI TUDOMÁNY KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalom

Vezetői összefoglaló.....	3
Feltörekvő Európa.....	5
<i>Szlovákia</i>	5
<i>Csehország</i>	5
<i>Lengyelország</i>	5
<i>Románia</i>	6
<i>Bulgária</i>	6
<i>Szerbia</i>	7
<i>Horvátország</i>	9
<i>Szlovénia</i>	10
Közel-Kelet monitor	11
<i>Észak-Afrika</i>	11
<i>Levantei-térség</i>	13
Kína monitor	15

Vezetői összefoglaló¹

A nemzeti ügyek kormánya által meghirdetett és képviselt új külpolitikai irányvonalakhoz igazodik a Századvég Nemzetközi Monitorja. A monitor célja az olvasó számára rendszeresen releváns képet adni a Magyarország számára egyre fontosabbá váló régiókról. A kormány felismerte, hogy egy sikeres külpolitikához a mai nemzetközi rendszerben szükséges egyrészt a regionális kapcsolatok megerősítése, másrészt a felemelkedő keleti országokkal való új kapcsolatrendszer kialakítása. Az utóbbi érdekében hirdette meg az új kabinet a „keleti nyitás” politikáját is. A monitor ehhez az új célrendszerhez igazodva három elkülönült térséget mutat be: a kelet-közép-európai országokat, a Közel-Kelet bizonyos államait és Kínát.

A korábban köztes térségként emlegetett Kelet-Közép-Európa államai gazdaságilag az európai fejlődés és növekedés legfőbb tartalékát jelentik, és ez magával vonja politikai szerepük felértékelődését is. A régió országait már nem csak az európai integráció tárgyaiként kell számon tartani, hanem aktív, kezdeményező államokként is. Az átalakuló gazdasági rendszer és a válságokkal terhelt európai integrációs folyamat határozza meg azt az összetett viszonyrendszert mely a térség országait jellemzi. A monitor célja ezen országok kormányzati, közpolitikai döntéseinek bemutatása és elemzése. A monitor sorra veszi a szomszédos államokat, valamint további két releváns térségbeli szereplőt, Lengyelországot és Bulgáriát.

A Közel-Kelet monitor célja között szerepel, hogy bemutassa, hogy a térség különböző régiói más és más szempontból meghatározóak hazánk számára. A vizsgálatba ezen okból kifolyólag nem kerül bele a tágabb közel-keleti régió valamennyi állama. A célkitűzés ugyanis az, hogy az egyes térségek csoportokban, a magyarok számára meghatározó aspektusokat bemutatva kerüljenek ismertetésre. A monitor így négy fő részre oszlik: az első rész az Észak-Afrikai térséget foglalja magában, elsősorban Egyiptomot, azonban a vizsgálatba a nemzetközi helyzet változása révén, akár esetlegesen is belekerülhet a többi állam is. Egyiptom elsősorban, mint az arab világ fő képviselője kerül bemutatásra az ország a magyar külügy számára ugyanis elsősorban, mint legfőbb kapcsolattartó, és mint egy olyan arab állam válhat fontossá, amelynek a régióban és a nemzetközi porondon betöltött szerepe kiemelkedő.

A második rész a szűk értelemben vett Közel-Kelet országait foglalja magában, a vizsgálatban bevonható országok száma itt is változó, azonban elsődlegesen Izrael, a Palesztin Hatóság, valamint Jordánia, Libanon és Szíria. A régió jelentősége elsősorban abban áll, hogy az izraeli-palesztin konfliktus miatt ez az egész MENA-térség és a nemzetközi rend egészére nézve egy gócpontot képez. Magyarország számára fontos, hogy itt a már kialakult és erős kötelékeket

¹ A monitor részben a Minisztériumtól kapott adatok alapján készült.

erősítse, illetve újakat alakíthasson ki és megfelelő külpolitikai válaszokat adjon. Ebből kifolyólag Izrael, a Palesztin Hatóság és Jordánia kapcsán elsődlegesen a politikai erőter változásának bemutatása illetve az országok nemzetközi kapcsolatainak havi monitoringja játszanak fontos szerepet.

A harmadik rész a releváns öböl menti országokat foglalja magában és elsődlegesen ezen országok nemzetközi gazdasági potenciálra fókuszál. Szaúd-Arábia kapcsán az ország meghatározó szerepéből kiindulva mindhárom aspektus a havi elemzés tárgyát képezi.

Külön részben kerül bemutatásra az Európai Unió és az Egyesült Államok Közel-Kelet politikája az adott hónapra vonatkozóan.

Az első Közel-Kelet monitor mint nagyobb kiterjedésű, bevezető anyag a régió bemutatását tűzi ki célul, első sorban a politika erőter és gazdasági viszonyok bemutatására kerül sor és a havi vizsgálatok ezt alapul véve erre visszautalva készülnek el.

A kínai kapcsolatok a magyar gazdaság számára jelentős segítséget nyújthatnak nem csak az államadósság finanszírozásában, hanem a válságból való kilábalásban is. Hazánkba érkező tőkeberuházások már eddig is jelentősen hozzájárultak a hazai munkahelyteremtéshez és a nyáron megrendezett csúcstalálkozó egyértelmű jele annak, hogy az ázsiai Óriás Magyarországot tekinti európai és térségbeli kapujának. Ezt a kivételes helyzetet mindenképp érdemes kihasználni, nem csak kormányzati döntéshozóknak, hanem az üzleti köröknek is. A monitor két részre oszlik. Az elsőben sor kerül a kínai politikai erőter elemzésére. A 2012-es év különösen nagy figyelmet érdemel ilyen szempontból. Ősszel a Kínai Kommunista Párt vezetése majdnem teljes egészében lecserélődik. A kínai vezetés egy új generációjának hatalomra kerülésének lehetünk szemtanúi. A vezetőváltás – a korábbiakhoz hasonlóan – bizonyos tekintetben programváltást is hozhat. Ez nem jelenti azt, hogy a Kínában drasztikus változások várhatóak, de a fő irányvonalakon belül, a hosszabb távú tervek kivitelezésében mindenképp némi elmozdulás várható. Ezen folyamatok megértését, átlátását és az új adminisztráció meghatározó politikusainak és az ő programjuknak megismerését segíti elő a monitor első része. A monitor második részében az olvasó Kína gazdasági életével ismerkedhet meg. A bevezető monitorban az olvasó egy átfogó képet kap a kínai politikát meghatározó erőkről, a további példányokban egy havi rendszerességgel elemzést az ottani főbb eseményekről, döntésekről és azok hátteréről.

Feltörekvő Európa

Szlovákia

A kormány tovább szeretné csökkenteni a második nyugdíjbiztosítási pillérbe befizetendő összeget.² A Smer már előző kormányzása idején is gyengítette a második pillért. Lehetővé tette, hogy a belépők szabadon kiléphessenek a rendszerből, és visszamenjenek az állami pillér alá. Akkoriban a vártnál kevesebben döntöttek az átlépés mellett. Ezen lépés hatására azonban nagyon hullám várható, mivel a pénztárak előreláthatólag nem lesznek képesek teljesíteni jelzett hozamokat.

Csehország

Václav Klaus május elején kinevezte az új oktatási minisztert, Petr Fialat. Fiala nem politikus, a brünni (Brno) Masaryk Egyetem rektorhelyettese.³ A tárcát március vége óta ideiglenesen Ladislav Němec államtitkár vezette, miután Josef Dobeš lemondott. A koalíciós válság miatt elhúzódott az új miniszter kiválasztása. Eredetileg a VV-nek járó pozíciót most a Karolína Peake miniszterelnök-helyettes körüli csoport kapta. Fiala még a hónap során jelentős személyi változásokat hajtott végre. A természetesnek is mondható miniszteri kabinetten kívül, felmentette elődjét, Němec államtitkárt, valamint a minisztérium sajtóosztályának vezetőjét, Antonín Zelenkat.

Lengyelország

Májusban a parlament alsóháza, a Sejm hosszas hónapokon keresztül tartó viták után elfogadta a kormány által beterjesztett nyugdíjreformot.⁴ A reform leginkább kritizált lépése az egysége nyugdíjkorhatár mind a két nem számára, ami 67 év lenne. Ez még a koalíción belül is nagy vihart kavart. A szavazáson végül nem csak a két kormánypárt, hanem néhány ellenzéki is megszavazta javaslatot. A szavazás idején a Szolidaritás Unió szakszervezeti mozgalom tüntetést szervezett a parlament épülete előtt. A törvényt még a Szenátusnak is meg kell szavaznia, utána kerül az elnökhöz. Az ellenzéki SLD vezetői bejelentették, hogy kormányra kerülésük esetén a reformot teljes egészében átdolgozzák. (Az SLD jelenleg a legkisebb parlamenti párt.)

² <http://www.bne.eu/content/story/slovakia-trips-itself-it-pushes-through-more-pension-reform>

³ http://www.online.muni.cz/english/2930-president-klaus-appoints-vice-rector-petr-fiala-czech-education-minister#.VXajac_tlBc

⁴ <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/88d44da8-9b7e-11e1-b03e-00144feabdc0.html#axzz3cYGXCnub>

Románia

A vizsgált hónap elején a MOGYE magyar karának ügye központi téma volt Romániában.⁵ Frunda György a hónap elején kijelentette, hogy az RMDSZ az Európa Tanács parlamenti közgyűléséhez fog fordulni, amennyiben az új Ponta-kabinet visszavonja a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem magyar karának létrehozásáról szóló rendeletet. Kelemen Hunor az üggyel kapcsolatban kitért arra, hogy ilyen esetben akár a polgári engedetlenségtől sem fognak visszariadni.

Májusban Románia tárgyalta az IMF delegációval.⁶ A leendő pénzügyminiszter Florin Georgescu kiemelte, hogy ennek eredményeképp június elejétől 8 százalékkal fogják emelni a közalkalmazottak bérét Romániában illetve megkezdik az átlagon felüli nyugdíjakból visszatartott egészségbiztosítási járulékok visszafizetését is.

2012. év végéig fog sor kerülni a román posta privatizálására, tehát a nyári privatizálás mindenképp csúszni fog. Dan Nica távközlésért felelős miniszter szerint szükséges az állami vállalat mélyreható újrastrukturálása, hiszen a vállalat veszteségei rohamosan nőttek az elmúlt időszakban. A román posta három év alatt 85 millió lej adósságot halmozott fel. A tárcavezető elképzelései szerint a jelenlegi száz területi igazgató helyett csak tíz maradna és várhatóan további háromszáz alkalmazottól válnának meg. Dan Nica szerint a PD-L korábbi vezető politikusai Boc és Anastase felelősek azért, hogy az állami vállalat csődbe jutott. Az új távközlési miniszter beiktatása óta, száz igazgatót és több mint 200 középvezetői tisztséget betöltő alkalmazottat bocsátottak el a postától. Az átszervezés során megszűnt a nyolc regionális és a hat fővárosi kerületi igazgatóság is.

Bulgária

Boiko Boriszov bolgár kormányfő sajtóhivatala kifejtette azon véleményét a brüsszeli csúcstalálkozón elhangzottakra reagálva, mely szerint Bulgária számára a közös euró kötvény nem megfelelő, de a pénzügyi tranzakciós adó bevezetését támogatja körültekintő megvalósítás mellett.

Május elején Bulgáriában körvonalazódni látszott a kormány által meghatározott közigazgatásai reform.⁷ A decentralizációt célul kitűző elképzelések széles körben váltottak ki ellenérzéseket még a kormány tagjainak körében is. A közigazgatási reformot Szimeon Djankov miniszterelnök-helyettes és pénzügyminiszter terjesztette be áprilisban.⁸ A tervek szerint számos, jelenleg a fővárosban lévő minisztérium kerülne át vidéki nagyvárosokba.

⁵ <http://mno.hu/kulfold/celba-vette-a-mogye-magyar-karat-az-uj-kormany-1074504>

⁶ http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/financial_operations/2012-05-09-romania_en.htm

⁷ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_bulgaria_en.pdf

⁸ <http://www.novinite.com/articles/139021/Bulgaria+to+Learn+Decentralization+from+Switzerland+-+President>

Sokan értetlenül állnak azon elképzelésekhez, mely szerint 2013 áprilisáig 20 állami intézménynek kéne áttelepülnie a nagyobb megyeszékhelyekbe. A pénzügyminiszter szerint több indok is alátámasztja a kívánt reformokat, első sorban az, hogy ezáltal a megyeközpontok fejlődésnek indulhatnak, továbbá az állami intézmények dolgozóinak látóköre is bővül. A terveket meglehetősen negatívan ítélik meg a Szófiában dolgozó köztisztviselők, akik szerint ezáltal a kormány arra kényszeríti őket, hogy költözzenek el. A tervek szerint azon köztisztviselők, akik nem akarnak költözni egyhavi bérkompenzációban fognak részesülni. A kormány szerint számos nemzetközi gyakorlat lehet jó példa Bulgária számára. A megyeszékhelyek pozitívan ítélték meg a kormány tervezett lépéseit.

Katari delegáció járt Bulgáriában. A Khalid al-Attija külügyminiszter által vezetett delegációt a bolgár külügyminiszter fogadta.⁹ A találkozó célja az volt, hogy a két ország között együttműködési megállapodásokat szülessenek, többek között egy 100 millió dolláros befektetési megállapodás, valamint további egyezménye egészségügyi, mezőgazdasági, bányászati, kereskedelmi és kulturális területen. A török miniszterelnök Recep Tayyip Erdogan is Bulgáriában járt, a három ország között számos megállapodás született.

Szerbia

Szerbiában május 6-án került sor a parlamenti választásra, az önkormányzati választásokra, valamint az elnökválasztás és a vajdasági tartományi parlamenti választás első fordulójára.¹⁰ Az országos parlamenti választáson és Szerb Haladó Párt (SNS) kapott legtöbb szavazatot, de az összkép a Boris Tadić vezette szövetség szempontjából tűnt kedvezőbbnek, mert az országot 2008 és 2012 között irányító kormánykoalíció pártjai ismét többségbe kerültek a törvényhozásban, Boris Tadić kapta a legtöbb szavazatot az elnökválasztás első fordulójában továbbá az önkormányzati és a tartományi választások eredménye is kedvezett a Demokrata Pártnak (DS) és szövetségeseinek. Az elnökválasztás május 20-án megrendezett második fordulója azonban jelentős fordulatot hozott, mert Tomislav Nikolić, az SNS elnöke közel 70 ezer szavazattal több voksot kapott Boris Tadićnál. Szerbia új elnöke így Tomislav Nikolić lett, aki lemondott pártelnöki tisztségéről. A kormányalakítás szempontjából kulcspozícióba került a Szerbiai Szocialista Párt (SPS) és elnöke – a 2008 és 2012 közötti kormány belügyminisztere –, Ivica Dačić.

A parlamenti választáson az SNS köré tömörülő választási koalíció 73 mandátumot szerzett, 67 képviselői helyhez jutottak a DS és választási szövetségei, a szocialisták 44 mandátumot, Vojislav Koštunica Szerbiai Demokrata Pártja (DSS) 21, a Liberális Demokrata Párt (LDP) vezette Fordulat koalíció 19, a Szerbiai Egyesült Régiók (URS) 16, a Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) pedig 5 helyet szerzett a 250 tagú képviselőtestületben. A Szerb Radikális

⁹ <http://www.novinite.com/articles/139046/Qatari+Minister%3A+Bulgaria+Is+Attractive+Transit+Country>

¹⁰ <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2012/05/serbias-election>

Párt (SRS) nem került be a parlamentbe. A háborús bűntényekkel vádolt pártelnök, Vojislav Šešelj felajánlotta lemondását, de pártja ezt nem fogadta el.

A parlamenti választást követően az előző hatalmi koalíció pártjai kinyilvánították együttműködési szándékukat, de megegyeztek, hogy a kormányalakítási tárgyalásokkal megvárják az elnökválasztás második fordulóját. Tomislav Nikolić győzelme bizonytalanságot eredményezett egyrészt az SPS pozíciója, másrészt a DS miniszterelnök-jelöltje kapcsán. Az elnökválasztást követően Boris Tadić még úgy nyilatkozott, hogy nem vállalja a miniszterelnöki pozíciót, de a DS elnöksége végül Tadićot választotta meg a párt miniszterelnök-jelöltjévé.

Az elnökválasztás második fordulóját érintően három fontos tényezőt kell kiemelni: (1) a május 6-i választások eredménye alapján a lakosság jelentős része biztosra vette Tadić győzelmét, ezért nem vett részt a második fordulóban; (2) a választási visszaélésekkel kapcsolatos botrány és a választási csalás vádja motiválta a SNS szavazóit és elbizonytalanította a DS szimpatizánsait; (3) a Tadićot támogató SPS szimpatizánsainak szavazatai feltehetően a vártnál jobban megoszlottak a két jelölt között. Az első tényező hatására vonatkozó feltételezést alátámasztja, hogy a 2008-as elnökválasztás második fordulójában 68,1 százalékos volt a részvételi arány, 2012-ben viszont az állampolgárok mindössze 46,2 százaléka járult az urnákhoz. A választási visszaélések kérdése domináns szerepet játszott a két forduló közötti kampányban. A SNS választási csalásra vonatkozó vádjait hitelesebbé tette, hogy több más – a DS-hez közelebb álló – párt is választási szabálytalanságokra és szokatlan jelenségekre hívta fel a figyelmet, többek között az LDP, az URS, a DSS és a VMSZ is. A Köztársasági Választási Bizottság elvetette az SNS óvását és az ügyészség sem látta megalapozottnak a választási csalásra vonatkozó vádat. A kérdés azonban az SNS számára kedvezően tematizálta a közvéleményt, és a párt több tiltakozó tömeggyűlést is szervezett.

Feltehetően a Boris Tadić vezetésével alakulhat meg az új kormány a DS, az SPS, az URS és a VMSZ támogatásával, de az elnökválasztás második fordulóját követően jelentős kockázatot jelentett, hogy az SPS inkább a SNS-szel alakít ki együttműködést. Az új kormány rendkívül nehéz gazdasági körülmények között kezdheti majd meg a munkáját. A Köztársasági Statisztikai Hivatal májusban nyilvánosságra hozott adatai szerint éves összevetésben az első negyedévben 1,3 százalékkal csökkent a bruttó hazai össztermék. Az ipari termelés 3,2 százalékkal esett vissza az előző év azonos időszakához képest. Az Európai Fejlesztési és Újjáépítési Bank (EBRD) májusban csökkentette Szerbia 2012-es GDP-bővülésére vonatkozó becslését, mégpedig egy egész százalékponttal, 1,1-ről 0,1-re. A Szerb Nemzeti Bank várakozásai szerint Szerbia az idén 0,5 százalékos GDP-növekedésre számíthat. A Nemzetközi Valutaalap (IMF) is amiatt fagyasztotta be a Szerbiával előkészített hitelcsomagot, mert előirányozotthoz képest kisebb lesz a gazdasági növekedés. A hitel akkor válik újra

felhasználhatóvá, ha módosítják Szerbia 2012-es költségvetését. Ez lesz az új parlament egyik lesürgetőbb feladata.

Május 31-én megalakult az új parlament és letette hivatali esküjét Tomislav Nikolić elnök, amivel megkezdődött öt éves elnöki megbízatása.¹¹ Nikolić az eskü után mondott beszédében többek között kiemelte a válság okozta nehézségek megoldásának fontosságát, a közbizalom helyreállításának szükségességét és a jogállamiság megerősítésére irányuló szándékát. A Szerb Radikális Párt egykori alelnökétől az Oroszországgal ápolt szoros kapcsolatok további erősítése és a Koszovóval kapcsolatos szerb álláspont markáns képviselete várható, mindemellett a tevékenységét nagyban meghatározza az SNS gyűjtőpárti jellege, és az európai arculat kialakításának szándéka. E kettősséget jól mutatja, hogy megválasztását követő első külföldi útja Moszkvába vezetett, ahol Vlagyimir Putyin orosz államfővel találkozott, május végén pedig ígéretet tett, hogy beiktatása után az első útja az EU székhelyére vezet. Mindkét külföldi út rendkívül fontos a szerbiai gazdaságfejlesztés szempontjából is, hisz Oroszország újabb, 800 millió dolláros kölcsönrel segíti Szerbiát, az EU pedig többek között előcsatlakozási támogatási eszközön (IPA) keresztül járul hozzá az ország gazdasági fejlődéséhez.

Horvátország

A Zoran Milanović vezette baloldali koalíciós kormánynak jelentős reformlépéseket kell tennie, hogy mérsékelje a költségvetési deficitet, úgy hogy 2009-ben és 2010-ben a keletközép-európai átlagnál jelentősebb visszaesés volt horvát GDP-ben, 2011-ben stagnálás volt megfigyelhető, és így 2012 a negyedik olyan év mikor gyengén teljesít a horvát gazdaság. Az Európai Fejlesztési és Újjáépítési Bank (EBRD) májusban nyilvánosságra hozott becslése szerint 0,6 százalékos visszaesés várható ebben az évben.¹²

A kormánynak megszorításokat kell végrehajtania, ami együtt fog járni a közsférában dolgozók bérének csökkentésével és elbocsátásokkal. A horvát pénzügyminisztérium jelenleg dolgozik a 2013. január 1-től bevezetendő ingatlanadó koncepcióján. Egy tervezet szerint a 100 ezer eurót meghaladó ingatlanokat adóztatnák meg az érték maximum 2 százalékáig.

Zoran Milanović kormányfő budapesti látogatása során kifejtette, hogy Horvátországnak és Magyarországnak szorosan együtt kell működni bizonyos fejlesztési kérdésekben. A lehetséges együttműködési területek között említette a cseppfolyós gáz szállításának, a rijekai kikötőnek és a vasúthálózat fejlesztésének az ügyét, melyek a térség jövője szempontjából is fontosak.

Májusban jelentős változás következett be a legnagyobb ellenzéki párt vezetésében. A választási vereséget követően a jobboldali Horvát Demokratikus Közösségben (HDZ) vita folyt

¹¹ <http://www.theguardian.com/world/2012/may/20/serbia-president-eu>

¹² <http://www.ebrd.com/croatia.html>

az elmúlt évek politikájáról, miközben Ivo Sanader perében egyre több pártvezető érintettségére derült fény. Május 20-án Tomislav Karamarko korábbi belügyminisztert, a horvát nemzetbiztonsági szolgálatok volt vezetőjét választotta meg elnökének a HDZ. Karamarko a párt markánsan jobboldali szárnyához sorolható.

Szlovénia

Az Európai Bizottság májusban publikált előrejelzése szerint Szlovénia bruttó hazai összterméke 1,4 százalékkal fog csökkeni 2012-ben. 2011-ban 6,4 százalékra volt Szlovénia államháztartási deficitje, szemben az előző évi 6 százalékkal és az előirányzott 5,5 százalékkal.¹³ 2012-ben ezt 3 százalék körülire kellene leszorítani. A konszenzuális szlovén politika számára igen nagy kihívást jelent, hogy az elhúzódó világgazdasági válság gyorsan változó körülményei között időben megfelelő válaszokat adjon a kihívásokra. A Janez Janša vezette jobboldali kormány az ország pénzügyeinek stabilizálására törekszik, de ennek fontos lépéseéhez szükség volt a szakszervezetekkel való megegyezésre is, ami többségükkel megtörtént május közepén. Ugyanakkor a szlovén pártok május 28-án a népszavazásra vonatkozó szabályozás megváltoztatásában is megegyeztek, hogy – többek között a rendőr szakszervezetek zsarolási potenciálját csökkentve – hatékonyabban kezelhesse a kormány a válságot.

A május 11-én elfogadott takarékosági csomag a közkiadásokat 2012-ben mintegy 500 milliárd euróval mérsékeli, 2013-ban pedig további 750 milliárd euróval, ami együtt jár a szociális kiadások visszafogásával és 8 százalékos fizetéscsökkentéssel a közszférában foglalkoztatottak körében.¹⁴ A bérek csökkentése megközelítőleg 160 ezer embert érint közvetlenül. A megszorítás kiterjed az egészségügyre, az oktatásra és a közigazgatásra is. A közoktatásban növelik az osztályok létszámát és a pedagógusoknak is magasabb óraszámot írnak elő. A felsőoktatásra is kiterjed a megszorítás, így az egyetemek finanszírozására kevesebb forrás jut a tervezettnél.

¹³ http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/countries/slovenia_en.htm

¹⁴ <http://www.euractiv.com/euro-finance/slovenia-self-inflicts-austerity-news-519623>

Közel-Kelet monitor

Észak-Afrika

Egyiptom

Az arab világ legnépesebb államában május hónapban az elnökválasztás első fordulója és a Mubarak-per ítélete foglalkoztatta a közvéleményt.

Az elnökválasztás első fordulóját május 23-án és 24-én tartották.¹⁵ Az elnökválasztáson a következő jelöltek indultak:

- Amr Músza, volt egyiptomi külügyminiszter, az Arab Liga volt főtítkára, önmagát nemzeti-érzelmű liberálisként határozza meg
- Abd el-Monejm Abú l-Fotúh, a Muszlim Testvériség egyik vezető személyisége volt, azonban kilépett, mivel a mozgalom engedélye nélkül jelöltette magát elnöknek, a szalafista tábor is mögötte áll
- Mohammed Murszi, a Muszlim Testvériség kettesszámú jelöltje, a mozgalom B-terve, mivel az eredeti jelöltet eltiltotta a választási bizottság a jelöltségtől
- Ahmed Safik, Hoszni Mubarak utolsó miniszterelnöke, esélyes jelölt lehet, kampánya jól támogatott, azonban előző rendszerbeli szerepvállalása stigmatizálja
- Hamdein Szabahi, a pán-arab Karama párt vezére, baloldali független jelöltként indul, a fiatalok és a közszolgák szavazataira számíthat
- Mohammed Szelim al-Awa, méréselt iszlamista jelölt, a Muszlim Tudósok Nemzetközi Szövetségének jelöltje
- Khaled Ali, a legfiatalabb jelölt, baloldali, önmagát a „szegények jelöltjének” nevezi, támogatói a tavalyi forradalom fiatal vezetői és a munkások közül kerülnek ki
- Hisam al-Basztawísi, tavaly tért haza Kuvaitból, szabadpiac párti jelölt, aki az oktatás reformját, a szakképzések fejlesztését és a befektetők számára megfelelő kondíciók megvalósítását tűzte ki céljául
- Abú l-Ezz el-Hariri, Népi Szocialista Koalíció jelöltje
- Hosszam Khejrallah, Demokratikus Béke Párt jelöltje, a titkosszolgálatban szolgált, a munkanélküliség csökkentése, az oktatási reform és a „civil állam” szerepel a céljai között

¹⁵ <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/egypt/9283439/Egypt-presidential-elections-the-candidates.html> és <http://www.theguardian.com/world/2012/may/25/egyptian-election-results-nightmare-scenario>

- Mahmúd Hosszam, független jelölt, katonai karriert tudhat a háta mögött, célja a közbiztonság, a stabilitás és a rendőrség hitelének visszaállítása
- Abszallah al-Asal, a szalafista párt jelöltje, a kairói Amerikai Egyetem jogi professzora, társadalmi igazsággal, szabadsággal és a korrupció megszüntetésével kampányol
- Mohammed Fawzi al-Eisza, a Demokratikus Nemzedék jelöltje, időközben május 16-án visszalépett Amr Músza javára az elnökválasztási jelöltségtől.

A választáson a jogosultak 46,42%-a vett részt, amely összehasonlítva a parlamenti választások részvételi arányával alacsonynak tekinthető. A választás első fordulóján a két legtöbb szavazatot szerzett jelölt jutott tovább, az eredmények alapján a Függetlenség és Igazság Párt (a Muszlim Testvériség politikai szervezete) jelöltje Mohammed Morszi (24,78%) és Ahmed Safik (23,66%) független jelölt a Mubarak-éra utolsó miniszterelnöke jutott tovább. Bár az elemzők szerint az egyik legesélyesebb jelölt Amr Músza volt, azonban a választásokon csak 11,1%-nyi szavazatot szerzett, így nem került be a második fordulóba. A választáson tehát az mérsékelt iszlamista jelölt győzedelmeskedett az első fordulóban, azonban nem sokkal maradt el mögötte az előző rendszer képviselője sem, aki a nyugalom és a biztonság jelszavával kampányolva nyerte el a második helyet. A választások után ismét tömegesen vonultak Egyiptom utcáira a tüntetők, akik azt állítják, hogy Safik továbbjutása az éppen kormányzó hadsereg csalásának köszönhető. A tüntetők állítják, hogy ha Safik nyer a második fordulóban, akkor lassan visszaállítja a forradalommal elsöpört rendszert és ebben nagy segítségére lesz a hadsereg, melynek légierijében tábornokként szolgált Safik. A választások második fordulóját június 16-án és 17-én tartják, Egyiptom két „legmegosztottabb” politikusa között. A nyugati elemzők és az egyiptomi állampolgárok is bíznak benne, hogy az új elnök beiktatásával visszaáll a rend az országba, azonban többen attól tartanak, hogy az iszlamista Morszi győzelme esetén a hadsereg és az országot vezető Tantawi tábornok nem engedné ki a hatalmat a kezéből. A másik vészforgatókönyv az, hogy Safik győzelmével újrakezdődnének a tüntetések Egyiptom-szerte, hiszen Safik egyértelműen az előző rendszer kegyeltje és a hadsereg pártfogoltja az emberek szemében.

Június 2-án kihírdették az ítéletet az előző elnök Hoszni Mubarak és az őt segítő belbiztonsági vezetők perében. A jelenleg kómában fekvő Hoszni Mubarakot és jobb kezét Habib al-Adli volt belügyminisztert életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték, Mubarak korrupcióval gyanúsított két fiát felmentették, míg a forradalom idején hivatalban lévő belbiztonsági vezetőket szintén felmentették. Az ítélethirdetés után ismét ezrek vonultak utcára Kairóban és Alexandriában, mert erősebb ítéletet vártak az ügyben. A kairói tüntetőket meglátogatta az iszlamista elnökjelölt Mohamed Morszi, aki bejelentette, hogy kezdeményezni fogja a per újratárgyalását. Az elítélt volt elnök Mubarak az ítélethirdetés másnapján kómába esett.

Levantei-térség

Izrael

Május 8-án a legnagyobb ellenzéki párt, a centrista Kadima vezére Saul Mofaz és a jobboldali Netanjahu bejelentették, hogy nemzeti egységkormány alakul. Mofaz valószínű nem kap komoly pozíciót a kormányban, a hírek szerint miniszterelnök-helyettes lesz.¹⁶ A kormány felépítése még nem tisztázott, az viszont biztos, hogy így a kormánykoalíciónak a 120 fős Knesszetben 94 fős többsége lesz.

A döntés hátterében az elmúlt év társadalmi és biztonságpolitikai kérdései állnak, melyek folyamatos konfrontációt eredményeztek a kormányzó pártok között. Az utóbbi hónapok „társadalmi igazság” tüntetései, a vallásos-szekuláris ellentét fokozódása, valamint a ciszjordániai telepek kérdése konfliktusokat okoztak a kormány rendkívül színes, vallásos és szekuláris, neo- és klasszikus cionista pártjai között. Az új kormánynak, olyan a társadalom által követelt reformokat kell megvalósítani, melyekkel valószínű a vallásosokat vagy a telepeseket képviselő pártok nem értenének egyet, ehhez keresett partnert Netanjahu. Ezek a kérdések a következők: az ultra-ortodoxok szerepvállalása a hadseregben; a Nyugati parton épülő telepek, valamint az izraeli-palesztin békefolyamat véghezvitele; az ultra-ortodoxok szociális támogatásainak megvágása; az elszabadult megélhetési költségek megfékezése.

Az egységkormányt sokan az 1967-ben megalakult koalícióhoz hasonlítják, akkor a jobboldali Menahem Begin kérte fel a baloldali David Ben-Gurion egységkormány létrehozására. Begin, akárcsak most Mofaz nem kapott komoly kormányzati szerepet. Ben-Gurionnak akkor a '67-es háború elindításához volt szüksége egy stabil, az egész társadalom által támogatott kormányzatra, most az iráni offenzíva elindításához lehet szükség egy a társadalmi egységet kifejező koalícióra.

Izrael XXXII. kormánya a következő célkitűzéseket vázolta fel a Knesszet előtt:

- az ország és állampolgárai biztonságának megerősítése
- előrehaladás a békefolyamatban, békekötés Izrael szomszédjaival, megőrizve az országai biztonsági, történelmi és nemzeti érdekeit
- a gazdaság fejlesztése, gazdasági növekedés növelése, a jelenlegi gazdasági válság hatásainak kivédése, munkahelyek teremtése
- szociális igazságosság. Harca a szegénység és az egyenlőtlenség ellen, többek között az oktatáson keresztül, csökkenteni a társadalmi ollót
- az alijázók számának növelése, alija programok fejlesztése a világ minden országában

¹⁶ <http://www.timesofisrael.com/netanyahu-and-mofaz-presenting-their-unity-partnership/>

- az ország zsidó karakterének megőrzése, ezzel egyetemben az ország vallási kisebbségeinek jogai biztosítása a Függetlenségi Nyilatkozatba belefoglalt elvek mentén
- kormányzati reformok a stabilitás és kormányozhatóság érdekében
- a törvény uralmának megerősítése Izraelben
- a környezetvédelme, a zöld energia arányának növelése, Izrael szerepének növelése a globális felmelegedés és a környezetszennyezés elleni harcban, az állampolgárok életkörülményeinek javítása

A kormány fő célkitűzései között szerepel egy új választási törvény megalkotása, amely csökkentené a kis pártok számát a törvényhozásban, a vallási pártok szerepét a kormányokban és ezzel stabilizálná a rendszert, melyet a jelenlegi törvények nem garantálnak. Izraelben a kis pártok szerepe a '70-es évektől kezdve felértékelődött a kormányalakításban, mivel az alacsony bejutási küszöb miatt sok párt lett tagja a Knesszetnek és senkinek sem sikerült stabil többséget szereznie, ezáltal rá kellett hagyni a kis, általában ortodox/telepes vallásos pártok szavazataira. Ennek eredménye az lett, hogy az utóbbi négy évtizedben lehetetlen volt nélkülük stabil kormányt létrehozni és a vallásosak számára hátrányos intézkedéseket életbe léptetni. Ez az egyik oka annak, hogy Izraelben mai napig nincs elfogadott alkotmány, illetve hogy a vallásos intézményeket nem érintették a különböző megszorítások. A jelenlegi majdnem 4/5-ös kormánytöbbség, bár vallásos pártok is tagjai (SaSz, Zsidó Otthon, Egyesült Tóra Zsidóság), képes lehet meghozni már évtizedek óta esedékes reformokat az állam érdekében. A másik komoly döntés lehet a sorkötelezettség kiterjesztése az ultra-ortodox állampolgárokra, mivel a társadalom nagy része úgy gondolja, hogy cserébe a rengeteg szociális kedvezményért és drága vallásos oktatási rendszerért, a *haredi* (ultra-ortodox) társadalom is vegye ki a részét az állam védelméből. Erre a döntésre szintén a négyötödös többség adhat lehetőséget. A kormány kritikusai azonban azt mondják, hogy egy évvel a választások előtt biztos nem fognak radikális változásokat életbe léptetni és nem lesz előrelépés sem az ország belpolitikáját, sem a külpolitikáját érintő kérdésekben.

Izraelben a kormányalakítás mellett a menekültprobléma volt a másik jelentős napirendi téma a közéletben. Izraelben a szudáni és eritreai konfliktusoknak köszönhetően körülbelül 60 000 szudáni és eritreai menekült él. A jobb- és szélsőjobbboldali pártok régóta sürgetik a helyzet megoldását, mivel véleményük szerint ezek a személyek veszélyeztetik a zsidó állam integritását. A menekültek többsége illegálisan tartózkodik Izraelben, többségük politikai, mások gazdasági okokból érkeztek az államba. Az elmúlt hónapban a helyzet odáig fajult, hogy az afrikai menekültek által lakott városrészeket és szálláshelyeket megtámadták, egyesek alvóhelyeit felgyújtották szélsőségesek. Május 23-án több Likudos parlamenti képviselő részvételével tartottak demonstrációt Tel-Aviv bevándorlók által lakott

városrészében, amely odáig fajult, hogy több afrikai menekültet megtámadtak, kocsikat rongáltak és Molotov-koktélokot dobáltak afrikai tulajdonú boltokra. A kormányzó Likud képviselője „rákos daganatnak” és „betolakodónak” nevezte a menekülteket, más radikális képviselő a deportálásukra szólította fel a kormányt. A miniszterelnök egy beszédében azzal riogatott, hogy a bevándorlók száma rövid időn belül 600 000 emelkedhet. A támadások a demonstrációt követő napokban is tovább folytatódtak, valamint a kormány is intézkedéseket foganatosított az ügyben. Ez alapján Izrael 1000 eurót és egy repülőjegyet ad az önként távozóknak, míg a többieket kitoloncolják az országból, ezzel egy időben Izrael az Egyiptommal közös határ mentén kerítést épít, hogy megakadályozza a további menekültek érkezését. Az utóbbi napokban a rendőrség begyűjti a Dél-Szudánból érkezett menekülteket (kb. 4000 embert), mivel az országban rendeződött a helyzet, a háború véget ért és egy új állam alakult, így a menekültek Izrael álláspontja szerint nyugodtan hazatérhetnek.

Kína monitor

A hónap egyik legtöbbet emlegetett esete a vak kínai emberjogi aktivista Egyesült Államokba való emigrálása volt. Chen Guangchen eredetileg természetgyógyász végzettséggel rendelkezik, azonban autodidakta módon emberi jogokat tanulmányozott.¹⁷ A kínai Linyi város környékén tanul. Ismertté egyik tiltakozó akciójával vált még 2005-ben. A város vezetése akkor kezdte el a kínai „egy gyerek politika” szigorú betartatását. Ez sokszor azt jelentette, hogy nőket akaratuk ellenére sterilizáltak, vagy végeztek el rajtuk abortuszt. Chen feleségével együtt kutatni kezdte az esetet, majd az ügyet a média elé tárták. Bár a helyi tisztviselőket is felelősségre vonták, Chen ellen is eljárás indult.

Egy évvel később közrend megsértésének vádjával börtönbüntetésre ítélték, amit 2010-ben házi őrizetre mérsékeltek. A hónap elején azonban Chen megszökött a pekingi amerikai nagykövetségre menekült, ahol menedékjogot kért.

Az esetet a két állam meglehetősen könnyedén tisztázta egymás között, és nem lett belőle különösebb diplomáciai vita. A két ország meglévő és készülőben lévő egyezmények alapján Chen – a szökés során elszenvedett lábtörés miatti kórházi kezelését követően – elrepülhetett New Jersey-be. Az Egyesült Államokban ösztöndíjas hallgatóként a következő tanévtől megkezdheti jogi tanulmányait. A későbbi viszontagságok elkerülése érdekében Chennel együtt távozhatott felesége és gyerekeik is.

Az ügy azonban kampánytémává vált az Egyesült Államokban. Két republikánus kongresszusi képviselő egy határozat kiadását kezdeményezte, miszerint a Chent politikai menekültként kellene kezelni. A republikánusok leginkább az Obama adminisztráció vonakodását látták az

¹⁷ <http://world.time.com/2012/05/19/bound-for-america-after-seven-years-of-abuse-legal-activist-chen-guangcheng-set-to-leave-china/>

ügyben, szerintük a kínai aktivistáét sokkal gyorsabban is ki lehetett volna menekíteni az ázsiai országból. A vitába beszállt Mitt Romney elnökjelölt is, aki számára ez tökéletes alaklom arra, hogy megszerezze az amerikai jogvédő szervezetek támogatását az őszi választásokon.

Chen megérkezése után Kínában élő bátyja is segítséget kért az Egyesült Államoktól, mert fiát hirtelen letartóztatták a hatóságok és emberölés vádjával emeltek vádat ellene. Az ügyben nem maga a letartóztatás kelt aggodalmat, hanem az érintett jogi képviselte. Családja kérése ellenére, nem a saját ügyvédjük képviseli őt majd a bíróság előtt, hanem az állam által kirendelt jogi képviselő.

A Chen által kritizáltan végrehajtott kínai „egy gyermek politikát” még az 1970-es években indították. Akkoriban az ázsiai ország lakossága még nem érte el az 1 milliárd főt sem, de a demográfiai mutatók rendkívüli népszaporulatot jósoltak. A kormány először 1973-ban indított egy kampányt, melyben a lakosság önkéntes születésszabályozásra ösztönözték. Bár a kampány nyomán némiképp lelassult a népességnövekedés, 1980-ban bevezették a szigorú „egy gyermek politikát”. Bár azóta némiképp fellazították még mindig szigorú szankciókat tartalmaz a több mint egy gyermeket vállaló családok számára. A leggyakrabban alkalmazott szankció a fizetéscsökkentés.

A kínai „egy gyermek politika” hatására mára sokkal több fiú születik mint lány. A kínai társadalom szokásai indokolják a nagyobb fiúgyermek vállalási hajlandóságot. Egyrészt a fiúk viszik tovább a családi nevet, másrészt az állami nyugdíjrendszer hiánya miatt ők tartják el szüleiket. A kínai családok több generációi élnek egy fedél alatt, és a fiúgyermek feleségével nem csak a gyerekeikről, hanem a férj időskorú szüleiről is gondoskodnak. Lányok szinte minden esetben „kiházasodnak”, és a későbbiekben nem áll fenn ilyen irányú kapcsolat a szüleivel. Emiatt a kínai családok miután kiderült, hogy a születendő gyerek lány lesz, abortuszt követtek el, vagy eltitkolták a megszületését. Az állami vezetés emiatt fellazította a politikát, és amennyiben az első szülött gyermek lány, vagy fizikai, illetve mentális fogyatékkal él 3-4 év eltelté után a szülők újabb gyereket is vállalhatnak. Az egy gyermek politika alól kivételt élveznek a hosszas külföldi tartózkodás után hazatérők, illetve azok a gyerekek, akik külföldön születtek, és ott a kínaitól eltérő állampolgárságot kaptak.

Kivételt képeznek azok a családok is, ahol mind a két szülő egykeként nőtt fel, illetve a a vidéki, falusi területen élő családok többsége. Ezen kívül a Kínában élő etnikai kisebbségek is kivételt élveznek 2002-től. Kínában 56 nemzetiség él, a legnagyobb a han, amely a lakosság több mint 91%-át adja. A másik valamivel több mint 8% is kb.120 millió embert jelent.

Az „egy gyermek politika” eredménye demográfiai szakértők szerint egyértelműen tetten érhető. Számításaik alapján az elmúlt 30 évben 400 millióval kevesebb kínai született, mintha nem vezették volna be a politikát. A politika még legalább tíz évig érvényben lesz. A kínai népesség maximumát 2026-ban kellene elérnie, utána várhatóan a jelentősen átrendezett

korfa miatt beáll a csökkenés. Ez azonban a fent említett okok fényében gondokat okozhat a szociális ellátórendszerben.

Kína a növekedési tervek tartása érdekében az Egyesült Államok ismételt kérése ellenére májusban újra leértékelte a jüant. Az idei cél eredetileg a 8%-os gazdasági növekedés elérése volt. Azonban az első negyedév után kiderült, hogy ez aligha teljesíthető, és így az irányszámot megváltoztatták 7,5%-ra. A csökkenő kilátások egyik tényezője az egyre nagyobbra duzzadó ingatlanpiaci buborék. A egyre több városban kezdtek el esni a mesterségesen magasán tartott ingatlanárak. A kínai kormány célja a lakosság egésze számára biztosítani a lakhatást, azonban a magas árak miatt ez nem tud megvalósulni. Az országban egyre több a felépített, de üresen álló épület. Az ingatlanpiaci spekulációk elkerülése érdekében a pekingi vezetés megszüntette az áringadozások publikálását is.

Magasrangú gazdasági csúcstalálkozóra került sor Kína, Japán és Dél-Korea között.¹⁸ A három ország számít a legtekintélyesebb gazdasági, politikai hatalomnak a kelet-ázsiai térségben. Együttesen a világ GDP-jének a 20%-át adják. A köztük zajló együttműködés azonban közel sem harmonikus. A három ország kulturális, történelmi konfliktusai máig éreztetik hatásukat, és kihatnak kapcsolataikra szinte valamennyi téren.

A találkozó egyik fő témája egy kialakítandó gazdasági együttműködés volt. A felek meg is állapodtak abban, hogy a közeljövőben elindítják az előkészítő tárgyalásokat. A fő cél egy közös szabadkereskedelmi övezet kialakítása lenne a három ország között. Az övezetet a már meglévő gazdasági kapcsolatok indokolják. A két kisebb állam elsőszámú partnere a kereskedelem terén a Kínai Népköztársaság. Egy ilyen övezet előreláthatólag pozitív hatással mind a három ország fejlődésére.

A tárgyalások másik fő témája a regionális stabilitás volt, különös tekintettel az észak-korai kérdésre. Mind a három ország ellenzi a kommunista vezetés alatt álló ország atomprogramját. Kína – annak ellenére, hogy Észak-Korea fő partnere – kiállt amellett, hogy minél hamarabb folytatni kell a hatoldalú tárgyalásokat. A tárgyalások kínai kezdeményezésre zajlottak Észak-Korea, Dél-Korea, Japán, az Egyesült Államok, Oroszország és Kína között. A csúcstalálkozón mind a három ország azt nyilatkozta, hogy az északiak programját csak közös fellépéssel lehet megtörni.

A három ország közti összhang azonban nem tartott sokáig. Még májusban megkezdődtek volna a tárgyalások az említett szabadkereskedelmi övezetről Tokióban. A másik két ország képviselői viszont lemondták a részvételt Japán nem túl barátságos gesztusai miatt. Az országok között a májusban újra fellángoltak az előző hónapban is nézeteltéréseket okozó területi viták, elsősorban a szigetek körül. Japán ezen a téren politikai szempontból szeretné megerősíteni pozícióját és több kisebb térségbeli és csendes-óceáni országgal is

¹⁸ <http://www.china-briefing.com/news/2012/05/14/china-japan-south-korea-sign-trilateral-agreement-and-launch-fta-talks.html>

egyezményeket írt alá a gazdasági együttműködésről. Japán – dél-koreai kapcsolatok szempontjából a találkozó elmaradása katonai szempontból is jelentős, ugyanis két stratégiai-védelmi megállapodást írtak volna alá a két ország képviselői. Kínai szempontból provokációnak számított Japán részről az a lépés, amellyel engedélyezték a szigetországban élő kínai, elsősorban uigur nemzetiségű menekültek, emigránsok konferenciáját. A kínai képviselők szerint ez a szeparatizmus támogatásának számít, ami nem csak egy ország, hanem az egész tréseg biztonságát veszélyezteti.